

Mimořádný informační buletín – červen 2021

Vážení přátelé,

měsíc květen byl předzvěstí, že snad již v červnu nastane námi očekávaná změna. Pandemie ustupuje, začalo rozvolňování (jak vítané slovo, i když tak děsně zní), jež možno otevře bránu našim setkáním. Nejasné také zůstávají naše poznávací zájezdy, protože k nim je nutné rozvolňování i v Česku. Zde si zatím musíme pomoci příslovím „vyčkej času jako husa klasu“...

Nyní jako obvykle přejdeme k červnovým výročím:

1. června 1259 Vok z Rožmberka založil ve Vyšším Brodě klášter cisterciáků, který se stal oporou moci Rožmberků a kulturním střediskem jižních Čech. Na počátku 90. let 20. století byl navrácen řádu a došlo k obnově řeholního života.

1. června 1850 Do provozu byl uveden druhý nejstarší most v Praze (po mostě Karlově). Zároveň je to první železniční most přes Vltavu. Spojuje Masarykovo nádraží a čtvrť Bubny. Je pojmenován po rakouském inženýrovi Aloisi Negrellim.

1. června 1903 František Křížík vybudoval první elektrickou železnici v Rakousko-Uhersku. Vedla z Bechyně do Tábora, měřila 23 kilometrů a vlak ji ujel za hodinu. První červnový den se uskutečnila zkušební jízda, za 20 dní byl zahájen pravidelný provoz.

1. června 1953 V ČSR došlo k měnové reformě, kterou možno označit jako „měnovou loupež“. Její příprava byla utajovaná, tehdejší prezident Antonín Zápotocký ujišťoval veřejnost, že se nic takového nechystá. Reforma spočívala v tom, že každý občan si mohl vyměnit do 300 Kčs v poměru 5:1 (60 nových Kčs), další hotovost 50:1 a úspory v bance nad 3000 Kčs v poměru 30:1.

2. června 1297 V Praze byl korunován Václav II. (Ale panoval už od 1283.). Oslavy byly velkolepé: druhého dne Václav položil základní kámen Zbraslavského kláštera. Popis těchto událostí najdeme ve Zbraslavské kronice nebo ve veršované kronice Otachera Štýrského.

2. června 1541 Po 120 letech se Malá Strana, ale i část Hradčan, ocitla opět v plamenech. Tentokrát to nezapříčinily rozbroje mezi husity a katolíky, ale neopatrnost při opravě paláce Smiřických. Oheň se rychle šířil, dřevěné budovy, kterých tam byla většina, vzplály, a polovina malostranských a část hradčanských domů byla zničena. Za oběť padly dvě desítky lidí. Na spáleništi pak vyrostla nová – renesanční – Praha.

3. června 1421 Tohoto dne se v čáslavském kostele svatých Petra a Pavla sešel generální sněm zemí Koruny české, na němž zástupci české a částečně moravské katolické šlechty a husitů uznali Zikmunda Lucemburského za „zjevného tupitele pravd svatých“ a samozvance nehodného trůnu. Místo něho v čele státu měla být dvacetičlenná vláda tvořená zástupci pánů, rytířů a měst. Tento záměr se kvůli husitským bouřím nepodařilo uskutečnit. A tak po bitvě u Lipan, kde husité utrpěli porážku, dostal Zikmund druhou šanci a dosedl na český trůn 14. srpna 1436.

3. června 1626 Hraběnka a mecenáška Benigna Kateřina z Lobkovic začala na Hradčanech budovat kopii Svaté chýše. „Svatá chýše“ je domek, ve kterém žila P. Marie v Nazaretu, když jí archanděl Gabriel zvěstoval početí. Z úcty a na počest této události se v křesťanském světě

začaly stavět kaple, které nikoliv podobou, ale významem měly tuto událost připomínat. První byla postavena ve městě Loreta v Itálii, a odtud se pro tyto stavby ujal název „lorety“. Loretánská kaple na Hradčanech je součástí kláštera kapucínů.

3. června 1968 Známa americká radikální feministka Valerie Solanasová zamířila v tento den do ateliéru Andyho Warhola, několikrát po něm vystřelila a vzdala se policii. Andy byl těžce raněn, nadosmrti musel nosit korzet. Největší újmu však utrpěl na duševním zdraví.

4. června 1942 Říšský protektor Reinhard Heydrich zamřel na následky atentátu. Státní tajemník K. H. Frank vyhlásil stanné právo. Následovaly represe, počty obětí šly do tisíců. Vypáleny byly obce Lidice, Ležáky a další. Jejich obyvatelé byli většinou popraveni. Výsadbář Karel Čurda zradil své spolubojovníky, vykonavatele atentátu, a ti byli odhaleni (viz datum 18.6.1942).

5. června 1617 Ještě před smrtí bezdětného krále Matyáše přijal český sněm za budoucího krále Ferdinanda II. Podmínkou byl slib, že bude dodržovat Rudolfův majestát. Sliby chyby, moc toho nesplnil.

6. června 1858 Narodil se průkopník kinematografie Dismas Šlambor alias kouzelník a eskamotér Viktor Ponrepo. Říkalo se mu i „čaroděj s promítačkou“. V dospělosti provozoval „divadlo živých fotografií“. Jeho biograf měl sídlo U modré štiky v Karlově ulici v Praze.

7. června 1412 Papež Jan XXIII. slibuje odpustky každému, kdo se postaví na jeho stranu proti neapolskému králi. Proti tomuto kupčení se vymezil Jan Hus. Jeho přátelé a kolegové ho raději zavrhlí, než by si poštvali proti sobě papeže. Jan Hus v kritice Svatého otce pokračoval.

7. června 1421 Zástupci Zikmunda Lucemburského roztrpčeni opouštějí končící zemský sněm v Čáslavi. Se skřípěním zubů proklínají husity, protože sněm přijal husitský politický program Čtyři artikuly pražské a odmítl Zikmunda, i když byl pravoplatným dědicem české koruny. Jak to dopadlo, jste si přečetli u datumu 3.6.1421.

7. června 1781 Byl položen základní kámen Nosticova (dnes Stavovského) divadla. Stavba trvala necelé dva roky, otevřeno bylo 21.4.1783 (viz buletín duben 2021). V klasicistní budově na Královské třídě (dnes Ovocný trh) se poprvé hrálo česky v roce 1785, ale jen sporadicky. Trvale o nedělích a svátcích odpoledne až od roku 1812.

7. června 1882 V Čáslavi se narodil novinář, básník a dramatik Rudolf Těsnohlídek. Jako syn místního pohodného (rasa) trpěl od malička pocitem společenského vyloučení. Životní smůla ho pronásledovala i později – jeho první žena se na svatební cestě za nešťastných okolností zastřelila. Útěchu Těsnohlídek hledal v literatuře. Po útěku z pražských vysokoškolských studií nastoupil v Brně jako redaktor Lidových novin. V nich začala začala na pokračování vycházet i jeho nejslavnější Liška Bystrouška, která se později stala libretem stejnojmenné opery Leoše Janáčka. I když byl poměrně úspěšný jako romanopisec, básník, překladatel z norštiny i dětský autor, deprese jej neopouštěly. V lednu 1928 se přímo v redakci zastřelil.

7. června 1948 Edvard Beneš abdikoval na úřad prezidenta.

8. (až 12.) června 1600 Jan Jesenský (Jessenius) v Rečkově koleji na Starém Městě pražském provedl první veřejnou pitvu lidského těla v Čechách. Pitva odsouzeného mužského oběšence trvala pět dní a sledovalo ji více než tisíc lidí. Zprávu z pražské pitvy vydal Jesenský tiskem s názvem: Johannis Jessenii a Jessen, Anatomiae Pragae, Anno MDC ab se solemniter administratae historia. Do Prahy se Jessenius dostal na pozvání Tycho de Braha. Studoval na předních evropských univerzitách medicínu, později byl osobním lékařem Rudolfa II, Matyáše a „zimního krále“ Fridricha Viléma. Původem ze slovenského rodu se narodil v Polsku. Přestože studoval takřka všude v Evropě, až v Praze získal doktorský diplom a zde již setrval. V roce 1600 se stal děkanem lékařské fakulty, v letech 1617 až 1620 rektorem pražské univerzity. Po smrti císaře Matyáše se začal zajímat o politiku, vystupoval dlouhodobě proti Habsburkům

a po bitvě na Bílé hoře byl obviněn z urážky Majestátu a „ohavné rebelie“. 21. června 1621 pak byl popraven na Staroměstském náměstí. Jemu jako jedinému z popravených českých pánů kat Mydlář před popravou vyřezal jazyk. Jesseniův odpůrce Korzelius Bydžovský o něm napsal: čtvrtl lidi, a za to sám rozčtvrcen.

9. června 1815 Vídeňským kongresem byly ukončeny napoleonské války.

9. června 1934 Vztahy mezi první Československou republikou a Sovětským svazem byly až do nástupu Adolfa Hitlera chladné, potom se začaly oteplovat. Ministr zahraničí Edvard Beneš protlačil oficiální uznání SSSR a v tento červnový den byly navázány i diplomatické styky.

9. června 1958 Do provozu bylo uvedeno otáčivé hlediště přírodního divadla v Českém Krumlově.

10. června 1348 Založen hrad Karlštejn, budoucí duševní centrum a klenotnice Karla IV.

10. června 1376 Říšská knížata po složitých diplomatických jednáních, slibech i finančních motivacích zvolila římsko-německým králem Václava Lucemburského, 15letého syna císaře Karla IV. Ten si oddechl a mohl se klidně vydat na cestu do Frankfurtu nad Mohanem, kde korunovace mladičkého panovníka a jeho manželky Johannny Bavorské záhy proběhla. Třeba dodat, že Karel měl svého syna Václava velmi rád a českým králem jej nechal korunovat už ve dvou letech.

10. června 1619 Počáteční fáze třicetileté války se pro české stavy nevyvíjela špatně, avšak začátkem června 1619 nastal zlom: Stavovským vojákům obléhajícím České Budějovice přišel na pomoc generál Petr Arnošt Mansfeld se dvěma tisíci žoldnéřů vyslaných savojským vévodou Emanuelem I. U Záblatí se nechal vlákat do bitvy habsburským generálem Karlem Bonaventurou Buquoyem, který podpálením obce Netolice způsobil viditelnost natolik zrádnou především pro stavovské oddíly i savojské žoldnéře, že se stali lehkou kořistí kyrysníků v žoldu habsburského Albrechta z Valdštejna. Generál Mansfeld sice vyvázl bez úhony, ale pro české stavy byla porážka u Záblatí tak závažná, že znamenala první krok k porážce na Bílé hoře, tedy vítězství Habsburků.

11. června 1099 Mnoho údajů o našem nejznámějším kronikáři Kosmovi nemáme. Místo a původ narození se nedají prokázat. Žil asi od roku 1045 do roku 1125. Vzdělával se v katedrální škole v Praze, studoval v Lutychu, roku 1090 se vrátil do Prahy, stal se kanovníkem svatovítské Kapituly. Ve službách českých biskupů hodně cestoval, zavítal do Mantovy, Mohuče, a v roce 1099 byl v Ostřihomi vysvěcen za kněze. V Praze se z řadového kanovníka stal děkanem. Jeho celoživotním dílem se stala latinsky psaná Chronica Boemorum, známější jako Kosmova kronika.

11. června 1234 Česká princezna Anežka Přemyslovna odchází do kláštera. Tento její odchod z přepychu vzbuzuje údiv i v Evropě. Anežka až do konce života pečuje o chudé a nemocné v klášteře na pražském Františku.

11. června 1881 Premiérou Smetanovy opery Libuše bylo otevřeno Národní divadlo v Praze.

11. června 1888 Otcové organizované turistiky v Čechách Vilém Kurz st., František Čížek a architekt Vratislav Pasovský v Měšťanské besedě v Praze založili Klub českých turistů. Předsedou byl zvolen Vojta Náprstek, český průmyslník, organizátor amerických Čechů (1848-1858) a zakladatel známého etnografického a průmyslového muzea v Praze (nese dodnes jeho jméno).

11. června 1949 Emil Zátopek na stadionu v Ostravě-Vítkovicích zaběhl světový rekord na 10 000 metrů. Již za tři měsíce ho sice překonal Fin Viljo Heino, ale ještě toho roku se Zátopek opět stal světovým rekordmanem.

12. června 1771 V Podmoklech na Rokycansku našli místní obyvatelé skutečný poklad. V hliněné nádobě se našlo asi pět tisíc zlatých keltských mincí z 1. století před naším letopočtem. Podmokelský poklad se „hodil“ některým nenechavcům, a tak pro muzejní účely zůstala jen jeho malá část.

12. (až 17.) června 1848 Evropská revoluční vlna zasáhla i Prahu. Začaly svatodušní bouře. V Praze se konal Slovanský sjezd, jeho účastníkům ale vadila přítomnost císařských vojáků Alfreda Windischgrätze. Mladé horké hlavy se začaly shromažďovat na Koňském trhu (Václavák) a „bratříčkování“ se zvrhlo v pouliční boje. Červnové povstání mělo nemálo obětí, mezi nimi i generálovu manželku Marii Eleonoru.

12. června 1860 Na pražském Smíchově se narodil otec české fantastické literatury Jakub Arbes. Otec chtěl, aby Jakub pokračoval v rodinném ševcovském řemesle, nakonec dal bystrého hochu na studie. Po studiích na polytechnice ho zlákala novinařina. Zde se jako vlastenec a sociálně citící člověk dostal do křížku se zákonem. Byl dokonce i ve vězení, což znamenalo svízelnou existenci. A tak se dal na psaní. Dnes je bohužel méně čtený, ale ve své době patřil k nejvýraznějším literárním osobnostem. Jeho prózy na pomezí románu a novely nazval Neruda romanetem, což se ujalo. V dílech Svatý Xaverius, Ukřižovaná nebo Sivoooký démon spojil realistické vyprávění s hororovými prvky. Kniha Newtonův mozek je pokládána za první české sci-fi. Za zásluhy o literaturu se 30.11.1901 stal členem České akademie věd a umění. Zemřel 8.4.1914.

13. června 1912 Božena Víková-Kunětická byla jako první žena zvolena do Říšského sněmu.

14. června 1798 Narodil se „otec národa“ František Palacký, český historik a organizátor politického a kulturního života. Jeho rozhodujícím a z hlediska národního obrození nejvýznamnějším dílem jsou Dějiny národa českého v Čechách a v Moravě, které zaznamenávají historii, odehrávající se na našem území od dob nejstarších až do 16. století.

14. června 1894 Na dole František v Karviné došlo ke dvěma výbuchům a pod tunami zeminy přišlo o život 235 horníků. Co způsobilo explozi a největší neštěstí v OKD, není dodnes vyjasněno.

14. června 1948 Týden po rezignaci Edvarda Beneše na prezidentský úřad se ve Vladislavském sále Pražského hradu konala volba nové hlavy státu. Všech 296 poslanců Národního shromáždění volilo komunistu Klementa Gottwalda. Jiný kandidát nebyl.

15. června 1058 Chrám sv. Víta na pražském hradě zažívá poprvé korunovační mši. Trevířský arcibiskup Egilbert nasazuje na hlavu prvního českého (a polského) krále (z rodu Přemyslovců) Vratislava I. a jeho třetí manželky Svatavy Polské zlaté diadémy.

15. června 1754 Premonstrát Prokop Diviš vztyčuje na farní zahrádce v Příměticích u Znojma konstrukci ze 400 kovových hrotů, zakotvenou v zemi. Představuje si, že tento „přístroj“ odsaje z oblak přebytečné napětí, odvede ho do země a sníží tak tvorbu elektrických výbojů. A první „svůdce“ blesků, kterému nesprávně říkáme i hromosvod, je na světě!

16. června 1426 Německé žoldnéřské vojsko pod vedením Bosa z Vitzhumu přichází na pomoc městu Ústí nad Labem, které je obklíčeno a ostřelováno husity. Němci nemají dostatek proviantu, a proto chtějí boj s husity ukončit co nejrychleji. Jenže taktika s vozovou hradbou opět znamená vítězství kališníků nad početně silnějším německým vojskem.

18. června 1942 V pražském kostele Cyrila a Metoděje svedli svůj poslední boj parašutisté, kteří vykonali atentát na Heydricha. V kryptě kostela se houževnatě bránili, protože však neměli šanci přežít, šest z nich (mezi nimi atentátníci Gabčík a Kubiš) zvolilo dobrovolnou smrt. Sedmý zemřel na následky utrpěných zranění.

19. června 1910 Ing. Jan Kašpar podnikl první veřejný let v letadle, které koupil od francouzského průkopníka letectví Louise Blériota. Šlo sice o krátké ukázkové lety za přítomnosti 22 tisíc platících diváků, ale již za rok přeletěl z Pardubic do Prahy.

19. června 1945 Benešovy dekrety (Dekrety prezidenta republiky) vznikaly během války a v období krátce po jejím skončení. Jedním z nich byl i takzvaný Velký retribuční dekret (č.16/1945 Sb. ze dne 19.6.1945). Zabýval se „potrestáním nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů“ a „mimořádnými lidovými soudy“. V poválečné době však mimo spravedlivého potrestání se staly mnohdy nástrojem odplaty. Na základě dekretu bylo odsouzeno k trestu smrti 713 osob, k doživotí 741 a k odnětí svobody od 5 do 20 let 19 888 osob.

21. června 1305 Ve věku třiceti tří let umírá na tuberkulózu král Václav II., syn Přemysla Otakara II. Dědictví po svém otci nejen zachoval, ale svému synu Václavovi III. dokázal zajistit hned tři královské koruny – českou, polskou a uherskou. Václav III. však panoval jen jeden rok, 4. srpna 1306 byl v Olomouci úkladně zavražděn. Na český trůn se pak dostal první Habsburk – Rudolf I.

21. června 1599 Tento rok byl pro papežského komořího Františka z Ditrichštejna velice příznivý. V březnu ho papež Klement VIII. pozvedl mezi kardinály, krátce potom jej olomoucká kapitula zvolila biskupem a 21.6. byl jmenován papežským legátem. Získal si přízeň čtyř císařů (Rudolfa II., Matyáše, Ferdinanda II. i III.), pozvedl k rozkvětu olomouckou diecézi. Velkou pozornost věnoval rozvoji dědičného panství v Mikulově. Moc světskou i církevní se mu podařilo skloubit tak obratně, že je právem řazený k velkým kardinálům raného novověku. Dával přednost diplomacii před třeskem zbraní, byl velkorysý k nepřátelům a lidský k poddaným. Vyčítat mu lze přísnou rekatolizaci pobělohorskou, která postihla mnohé osobnosti, například J. A. Komenského donutila k emigraci.

21. června 1621 Výstřelem z děla začala na Staroměstském náměstí v Praze krutá habsburská pomsta za stavovské povstání. Kat Jan Mydlář během čtyř hodin popravil 27 českých pánů, kteří stáli v čele povstání. Byli to tři příslušníci panského stavu, sedm rytířů a sedmáct měšťanů.

21. června 1949 V plzeňské věznici Bory popravou oběšením končí svůj život generál Heliodor Píka, hrdina druhé světové války. Na pokyn z Moskvy byl souzen za smyšlenou velezradu a špiónáž. Ve skutečnosti se Píka zajímal o osudy Čechoslováků, odvečených do sovětských gulagů. Šlo o justiční vraždu.

22. června 1503 Karlův most se začal stavět v roce 1357. Jeho dokončení se stále odsouvalo. Několikrát stavbu poničila povodeň, a tak most mezi Starým Městem pražským a Malou Stranou byl ukončen a v celé své kráse otevřen až po téměř 150 letech – 22.6.1503.

23. června 1887 František Křižík sice osvětil pražskou Hybernskou ulici již v roce 1882, ale ve větším měřítku zavedl stálé veřejné osvětlení až v jihočeském Písku. Proud vyrábělo nejprve dynamo, potom byla u řeky postavena hydroelektrárna.

24. června 1276 Římskoněmecký král Rudolf I. Habsburský se snaží oslabit českého vladaře Přemysla Otakara II. a vyhláší toho dne nad ním říšskou klatbu. Jeho poddaní mu tak napříště nemusí zachovávat poslušnost. Okamžitě se proti Přemyslovi vzbouří Korutany, Štýrsko a též většina rakouské šlechty.

24. června 1942 Heydrichiáda pokračuje: po vypálených Lidicích jsou Ležáky na Chrudimsku další obětí a odvetou za atentát. Za ukrývání vysílačky byla celá osada vypálena a popraveni všichni obyvatelé starší 15 let. Z dětí přežily jen dvě dané na poněmčení, 11 zahynulo ve vyhlašovacím táboře.

24. června 1968 Národní shromáždění schvaluje novelu tiskového zákona, kterou se ruší cenzura. Tím vrcholí období liberalizace, tedy Pražské jaro. Jen dva měsíce však trvala svoboda tisku. Pak došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy. A nově zřízený Úřad pro tisk a informace cenzuru obnovil.

25. června 1608 Na Libeňském zámku uzavřel Rudolf II. se svým mladším bratrem Matyášem smlouvu, podle které pod Matyášovu vládu připadly Uhry, Morava a Rakousy, Rudolf si ponechal Čechy, Slezsko a Lužici. Území se mělo opět sjednotit pod Matyášovou vládou po Rudolfově smrti.

27. června 1555 Byl položen základní kámen letohrádku Hvězda na Bílé hoře.

27. června 1950 Po vykonstruovaném procesu byla za rozvracení republiky odsouzena politička a právnička Milada Horáková. Poprava oběšením byla vykonána v tento den.

28. června 1901 IV. všesokolský slet je třeba si připomenout, protože má jedno prvenství – do cvičení se poprvé zapojily i ženy. Více než 800 cvičenek předvedlo na Letné vystoupení s kuželou.

28. června 1914 V Sarajevu byl spáchán atentát na následníka rakousko-uherského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Řidič limuzíny, který následníka vezl, špatně odbočil a proto zpomalil, což využil bosensko-srbský anarchist Gavrilo Princip. Přiskočil k vozu a začal střílet. Ferdinand zasáhl do krku, manželku Žofii do břicha. Zemřeli krátce po sobě. Princip vzhledem k nízkému věku byl odsouzen pouze k 20 letům vězení. Sarajevský atentát byl spouštěčem k rozpoutání světové války.

29. června 1438 Ve svatovítském chrámě na Pražském hradě je korunován českým králem Albrecht II. Habsburský. Trůn získal díky sňatku s Alžbětou Lucemburskou. Jeho korunovace nebyla v Čechách přijata s nadšením. Albrechtovo panování však netrvalo dlouho, za necelé dva roky zemřel na úplavici. Poté nastalo v Čechách krátkodobé bezvládí.

29. června 1793 Narodil se Josef Ressel, český vynálezce. Konal pokusy s Archimédovým šroubem. V roce 1827 získal patent na lodní šroub.

29. června 1875 Zemřel bývalý rakouský císař Ferdinand Dobrotivý, poslední korunovaný český král.

30. června 1420 Husité zvítězili v bitvě u Táboru. Nedávno založené město, centrum husitů, nejen obstálo, ale husitské vojsko porazilo početně silnější křižácké rytíře.

30. června 1758 Koncem června vyrazil ze Slezska na Moravu pruský konvoj s vojenským materiálem a proviantem pro pruské jednotky, obléhající Olomouc. Rakouské jednotky v čele s generálem E. Gideonem von Laudon a Josefem von Žiškovič se jim postavily do cesty. Nejdřív u Guntramovic se jim nedařilo a Prusové i přes značné ztráty pokračovali v cestě. Poslední červnový den Rakušané opět zaútočili a zásobovací konvoj u Domašova rozprášili. Pruským obléhatelům Olomouce nezbylo než urychleně ustoupit. Pruskému králi Fridrichu II. se tedy nepodařilo probojovat si přes Moravu cestu na Vídeň a ohnisko bojů se přeneslo do východních Čech. Pruská armáda postupovala přes Moravskou Třebovou směrem na Hradec Králové, přičemž je stále pronásledoval a napadal generál Laudon se svými husary a pandury. Největší ztráty utrpěli Prusové u Mohelnice a Svitav. Celá anabáze pokračovala přes Hradec Králové, Opočno, Českou Skalici a skončila pruským neúspěchem. Desátého srpna Prusové opustili Čechy.

30. června 1945 Tohoto dne vznikla Státní bezpečnost (StB), neblaze proslulá organizace, která měla chránit socialistické zřízení před vnitřním i vnějším nepřítelem. Pod vedením komunistického ministra V. Noska se zejména po roce 1948 stala účinným nástrojem k ovládnutí

mocenských pozic a k likvidaci protivníků KSČ všemi prostředky. Svému poslání zůstala StB „věrná“ až do února 1990, kdy byla rozkazem ministra vnitra Richarda Sachera zrušena.

Co doporučujeme k přečtení z českých knižních novinek:

Rudolf Krautschneider – Plachetníci kolem světa pro píрко tučňáka (nakladatelství 65 POLE)

Český mořeplavec a výborný vypravěč píše o svých dojmech a zážitcích z několika kontinentů a hlavně o moři, které člověka očišťuje a zbavuje pýchy.

Roman Szpuk – Klika byla vysoko (nakladatelství 65 POLE)

V autobiografické próze popisuje básník, meteorolog a tulák část svého života, setkává se s tuláky a samotáři jako je i on sám.

Zuzana Koubková – Zabitý před klášteřem (vydavatelství MOBA)

Z období vlády Jana Lucemburského. Bylinkář a léčitel Ojří je obviněn z vraždy, jeho přítel rytíř Zdislav chce jeho jméno očistit.

Chcete poznat historii některých našich úslolí?

Má máslo na hlavě. Tresty za středověku byly rozmanité, a i vynalézavé. Tak za Václava IV. nepoctiví pekaři byli v klecích spouštěni do Vltavy. Ve Francii zase byly trhovkyně trestány za falšování kvality másla. Jaký byl za to trest? Nepoctivým prodavačkám za parného dne, když byly vystaveny na pranýři, bylo na hlavu připevněno máslo a byly propuštěny až tehdy, když se rozpustilo. Tedy až byly mastné od hlavy až k patě. Neměli bychom se středověkem více inspirovat?

Nebud' labuť. Autorkou byla antická bohyně Héra, manželka olympského vládce Dia. Ten byl znám tím, že při milostných hrátkách bral na sebe různou podobu: Evropu svedl coby býk, krásnou Lédu jako labuť. To Héru rozzlobilo a vytmavila mu, že vládci bohů nesluší chovat se jako šašek a proměňovat se v nějaké hovado. Milostnice má vyhledávat ve své božské podobě a zvolala „nebud' labuť“! Zeus asi nebyl nakloněn kritice a proměňoval se znova a znova. Do historie vstoupilo jen Héřino žárlivé zvolání. A my ho dodnes používáme vůči těm, kteří se chovají nepatřičně.

Příště budeme pokračovat. Chcete?

Co možná nevíte.

Dnes nejen u nás, ale v celém světě rezonuje problém korupce a úplatků. Třeba říci, že to není záležitost politického systému ani novodobých dějin. Korupce a úplatky jsou staré jako lidstvo samo. Již Starý zákon o tom píše: Nepřevracej právo a nestraň lidem. Nepřijímej úplatek, protože ten oslepuje oči moudrých a podvrací jednání spravedlivých. I apoštolové si uvědomovali, že člověk je hříšný a často ho opanuje ctižádost a hamižnost. I v jejich řadách se vyskytl Jidáš...

Když se posuneme do antiky, tam byly na konci 4. století zrušeny olympijské hry s odůvodněním, že o vítězích rozhodovaly spíše úplatky než výkony závodníků.

Ve středověku patřilo k monarchiím na všech úrovních správy podplácení a úplatnost soudců a úředníků, klientelismus, protekce a kupování úřadů. Nejen nízké platy, ale i snaha o získání lukrativních postů a dalších možností zbohatnout pomocí korupce bylo bráno jako samozřejmý jev, a proto ji nikdo nepovažoval za zavrženíhodnou.

A v novověku? Třeba ve Francii se šlechta prala o lukrativní správní místa, neboť z nich plynuly obrovské příjmy. Tyto „pořádky“ byly i rozhodující příčinou vypuknutí Velké francouzské revoluce 1789. Korupce sice nevymizela, ale ztratila živnou půdu a společnost ji začala považovat za nemorální a nepřijatelnou.

Nyní pojďme k nám. Historik Josef Svátek konstatoval: „... slovem každý, kdo chtěl na Hradčanech něčeho dosáti, musel se dříve nejvyššímu panu komorníkovi poplatným státi.“ Za Rudolfa II. (1552-1612) nejvyšší hodnostáři Wolfgang Rumpf a Paul von Trautson využili postavení

u dvora k získání mnoha statků. Trautsom to dotáhl až na prezidenta říšské dvorní rady. Denno-denní přístup k panovníkovi měli však komorníci. Z nich „vynikli“ Hans Popp a Jeroným Makovský z Makova. Makovský císaře informoval o prospěchářích Rumpfovi a Trautsomovi a oba byli zbaveni funkcí a hrozila jim poprava, k té však nedošlo.

Jeroným Makovský se stal nejvlivnějším Jihočechem na Hradě. Začínal s platem 480 grošů měsíčně (což bylo asi 65 hus nebo 5100 vajec). K jeho úlohám patřilo vést seznam žadatelů o audienci domácích i zahraničních a tento císaři předkládat. Už do seznamu bylo obtížné se bez úplatku dostat, audience byla ještě dražší. Z peněz získaných korupcí Makovský zbohatl: koupil si čtyři pražské domy, ves Vřesu u Tábora, a za pět let služby nashromáždil více než 200 tisíc tolarů; tak je uvedeno v soudním spisu.

Nemohl se ale vyrovnat Filipu Langovi z Langenfelsu. Tento rodem Tyrolák nejdřív s Makovským spolupracoval, potom po neomalené žádosti Makovského o vysokou funkci a Langově „upozornění“ císař žádost nejen zamítl, ale nechal Makovského i uvěznit. A majetek? Toho se záhadně zmocnil Lang. První, co udělal bylo, že si vypracoval ceník úplatků: 1000 tolarů stálo místo člena rakouské dvorské komory, místo purkrabího stálo 5000 tolarů, vyslanec 2000 zlatých atd. Neodmítal ani věcné dary, například koně, nemalé množství vína a podobně. Když ale nabídl půjčku císařovu bratru Matyášovi za nehorázný úrok, všechno prasklo. Lang byl zatčen, uvězněn a jeho majetek v hodnotě milion zlatých si rozebrali jeho nepřátelé. Císařský dvůr zase přišel zkrátka.

A tak bychom mohli jmenovat mnoho dalších často velice významných osobností, které neodolaly. Tak lord Francis Bacon, anglický filosof, spisovatel (a korupčník) musel být králem Jakubem I. odvolán a pokutován částkou 40 tisíc liber (nejvyšší dvorní hodnostář měl roční plat 100 liber). Zachované soudní spisy z té doby hovoří z velké části právě o této neřesti. Ale nejen spisy, nýbrž i vzácná umělecká díla. Tak nástěnná malba Alegorie zkorumpované Legislativy ve Washingtonu nebo středověká iluminace kritizující úplatnost a zobrazující přijímání bohatství od ďábla (detail z Danteho Božské komedie) to dokazují.

Posuňme se nyní do současnosti. Korupce a úplatkářství se nevyhnuly ani nám. Jak je zřejmé, kořeny jsou zapuštěny v dávné minulosti a o to bude těžší jim čelit. Korupci třeba předcházet, vytvářet podmínky nejen právní, ale odstraňovat živnou půdu; nejmíc špíny je vždy na smetišti.

Naši úvahu ukončíme citátem anglického filosofa a spisovatele Barnebiho Richiho: „Poctivost stojí u brány a klepe, korupce vstupuje dovnitř bez váhání.“ Prostě řečeno, je nutno změnit lidskou morálku, vychovávat a jít vzorem. I tak nás čeká dlouhá pouť, jak podle Máchova epitafu: Dalekáť cesta má, marné volání!

(jn)

Výbor Českého spolku Bratislava

Bratislava 1. června 2021